

УДК 821.161.2.09(092)"18"

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-6-20>**Галина ШЕВЦІВ,***orcid.org/0000-0003-1368-8492*

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри практики німецької мови

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) *powersoftshar@gmail.com***ПРО АВТОБІОГРАФІЧНИЙ НАРИС ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Стаття присвячена аналізу тексту короткого автобіографічного нарису Т. Шевченка та розгляду історичних умов його написання. Головним завданням статті є дослідження генези спогадового тексту та художньої специфіки авторського самозображення, втіленого в автобіографічному нарисі Т. Шевченка.

У статті простежено роль П. Куліша, зокрема його авторство в історії цього твору. Звернення до П. Куліша по допомогу було викликано вмінням цього автора максимально наближено представити творчу манеру та стиль викладу Т. Шевченка. Водночас у той час виникла гостра необхідність пристосувати написане до строгих вимог тогочасної цензури, оскільки під пером Т. Шевченка його короткий життєпис набув ознак політичного памфлету. Протягом 50 років замовчувався той факт, що згаданий автобіографічний нарис фактично не є твором Т. Шевченка. Цілком ймовірно, що П. Куліш, розкриваючи цю таємницю широкій публіці, намагався кинути тінь на постать генія, якому заздрив усе своє життя. П. Куліш своєю інтерпретацією життєпису Т. Шевченка втілює в ній певні риси європейської літературної традиції самозображення.

Автобіографічний нарис Т. Шевченка був перекладений польською і німецькою мовами та опублікований в різних польських і німецьких періодичних виданнях. У своєму нарисі Т. Шевченко описує молоді роки, проведені в Україні та Петербурзі, згадує пережиті арешти та заслання. Особливу увагу автор приділяє періоду кріпацтва у своєму житті, зосереджується на дитинстві та юності, коли формується його особистість. Автобіографічний нарис Т. Шевченка умовно можна розділити на такі дві частини: Шевченко-кріпак і Шевченко-вільна людина.

Вибір особи, від якої розгортається автобіографічна нарація у цьому творі, створює видимість об'єктивності, виводячи на перший план саму подію. Особовий займенник «я» жодного разу не використаний в цій автобіографічній розповіді. Текст аналізованого нами автобіографічного твору не містить жодних лексичних одиниць зі значенням пригадування, які б апелювали до пам'яті автобіографа. Для тексту короткого автобіографічного нарису Т. Шевченка характерне поєднання в ньому елементів художнього та публіцистичного стилів.

Ключові слова: текст, автор, манера, стиль, особа, нарація, подія.

Halyna SHEVTSIV,*orcid.org/0000-0003-1368-8492*

Candidate of Philological Sciences,

Senior Lecturer at the German Language Practice Department

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *powersoftshar@gmail.com***ABOUT THE AUTOBIOGRAPHICAL SKETCH OF TARAS SHEVCHENKO**

The proposed article is devoted to the analysis of the text of T. Shevchenko's short autobiographical essay and the consideration of the historical conditions of its writing. The main task of the article is to study the genesis of the text and the artistic specifics of the author's self-image, implemented in the autobiographical essay by T. Shevchenko.

The role of P. Kulish, including his authorship in the history of this work, is traced. The request for assistance to P. Kulish was caused by the ability of this author to represent the creative manner and style of T. Shevchenko's presentation as closely as possible. At the same time, there was an urgent need to adjust what was written to the strict requirements of censorship of that time, because under the pen of T. Shevchenko his short biography picked up clear signs of a political pamphlet. For 50 years, no one knew that the poet's autobiographical letter was not factually a work of T. Shevchenko. It is likely that P. Kulish, revealing this mystery to the general public, tried to cast another shadow on the figure of a genius whom he had envied all his life. P. Kulish's interpretation of this biography embodies in its certain features of the European literary tradition of self-image. T. Shevchenko's autobiographical sketch was translated into Polish and German and published in various Polish and German periodicals.

In his essay, T. Shevchenko describes his young years spent in Ukraine and St. Petersburg, mentions arrests and exiles. He pays particular attention to the serfdom of his life, that is, focuses on childhood and youth, when his personality is formed. The autobiography of T. Shevchenko can be divided into two parts: Shevchenko-serf and Shevchenko-free man.

Choosing the person from whom the autobiographical narrative unfolds creates a semblance of objectivity, highlighting the event itself. Note that the pronoun "I" was never used in this autobiographical work. The third-person narrative makes T. Shevchenko a biographer of his own life, gives the story a touch of objectivity and impartiality. We would like to emphasize that the text of T. Shevchenko's autobiographical essay does not contain any lexical units with a value of remembrance that would appeal to his memory. The text of the short autobiographical essay is characterized by a combination of artistic and nonfiction style.

Key words: text, author, manner, style, person, narration, event.

Постановка проблеми. У сучасному українському літературознавстві шевченкіана представлена великою кількістю різнопланових і багатоаспектних наукових досліджень. Попри тривалу її історію, у цій галузі літературознавства ще багато невивчених питань, а сама творчість Т. Шевченка досі сповнена таємниць. Однією з таких ще не до кінця вивчених проблем української та зарубіжної шевченкіани є автобіографічний елемент творчості Т. Шевченка, зокрема його короткий автобіографічний нарис.

Аналіз досліджень. Уся творчість Т. Шевченка глибоко автобіографічна, вона проникнута багатьма цікавими образами та символами. Проблемам символічної автобіографії Т. Шевченка присвячені дослідження Г. Грабовича. Цей дослідник особливо виділяє три твори Т. Шевченка, а саме «Тризну», «Москалеву криницю», «Марію», хоча вважає, що на увагу заслуговує абсолютно вся поетична спадщина цього автора. Аналіз прози Т. Шевченка щодо автобіографізму (О. Білецький, Є. Кирилюк, Л. Кодацька, Н. Момот, Л. Новиченко, Л. Стрюк, В. Терещенко, Ф. Пустова), окремих його поетичних творів (Г. Левченко) включає вивчення особливостей авторського «я» та його художнього представлення, розгляд щоденникових записів та кореспонденції, дослідження процесу трансформації реальних біографічних фактів на художній твір. У контексті українсько-польських літературних зв'язків автобіографію Т. Шевченка розглядає Є. Нахлік. Короткий автобіографічний нарис Т. Шевченка стає предметом розгляду в дослідженнях Т. Черкашиної та предметом компаративного аналізу в роботі К. Мазурик, вплив П. Куліша на мову Т. Шевченка простежує О. Кумеда.

Мета статті полягає у дослідженні генези тексту та художньої специфіки авторського самозображення, втіленого в короткому автобіографічному нарисі Т. Шевченка. Предметом нашого дослідження є текст автобіографічного нарису Т. Шевченка.

Виклад основного матеріалу. У нашій статті ми не звертаємося традиційно до поетичних чи прозових творів Т. Шевченка, не розглядаємо його щоденникові записи (періоду 12 червня 1857 року – 13 липня 1858 року), відомі під назвою «Журнал»,

омінаємо його малярство, в якому, наче в дзеркалі, відображений духовний світ різних періодів життя цього митця, адже недаремно живопис називається притаганим Т. Шевченку важливим засобом автозображення. Наголосимо на тому, що в повісті Т. Шевченка «Художник» автобіографічний елемент проступає крізь художнє наповнення набагато яскравіше, ніж в інших його повістях («Княгиня», «Капітанша», «Прогулянка з задоволенням і не без моралі», «Варнак»), тому цей твір є особливо цінним у контексті вивчення автобіографізму Т. Шевченка, попри те, що містить не лише реальні життєві факти. «Проте це не белетризована автобіографія, а художній твір, у якому автор скористався із фактів свого життя. Автобіографічність тут поєднана з домислом» (Івакін, 1971: 24) У центрі ж нашої уваги перебуває короткий автобіографічний нарис Т. Шевченка. Звернемося спочатку до практично загадкової історії написання цього твору.

Внаслідок заслання Т. Шевченко переживав серйозне фізичне знесилання, проте поетичний дух великого поета залишався невичерпним та незламним. На початку 1860 року вийшов друком «Кобзар». Двома накладками вийшов альманах «Хата» з дев'ятьма новими поезіями Т. Шевченка. «Письмо Т. Г. Шевченка к редактору «Народного чтения» від 18 лютого 1860 року» було опубліковано у другій книжці журналу «Народное чтение». Принагідно скажемо, що петербурзький журнал «Народное чтение», який у цей час видавали О. Оболонський (1825–1877 роки) та Г. Щербачов (1823–1899 роки), протягом 1859–1860 років надрукував низку Шевченкових творів у перекладі українською мовою. Тоді Т. Шевченко був дуже популярною та шанованою особистістю в літературних колах Петербургу. Як найталановитіший представник поневоленої кріпацької маси він користувався неабиякою пошаною та любов'ю численних російських поціновувачів своїх художніх талантів.

Розглядувана нами коротка автобіографія Т. Шевченка була суттєво відкоригована або й повністю написана П. Кулішем, який зумів, зберігаючи реальні біографічні дані поета, відмінно пристосувати її до строгих вимог тогочасної цензури. Створений П. Кулішем текст Т. Шевченко

авторизував і підписав. Роль П. Куліша залишалася для читача таємницею до 1885 року, коли він представив автограф автобіографії Т. Шевченка. Отже, 50 років практично ніхто не знав, що автобіографічний лист поета, який викликав голосні відгуки як ще один тяжкий акт обвинувачення проти кріпацького права, не був загалом твором Т. Шевченка (Зайцев, 1962: 195). Існує припущення, що ідея публікації автобіографії Т. Шевченка виходила з широких літературно-громадських кіл, а відомий як ініціатор цієї публікації О. Оболонський лише виконував волю широкої громадськості.

Автобіографічну версію П. Куліша традиційно прийнято називати «гладшою», яка, однак, дещо поступається яскравості Шевченкового стилю. Власноруч написану автобіографію Т. Шевченка вперше було опубліковано у 1885 році в одинадцятому номері журналу «Киевская старина». Однак у цій начебто простій історії є ще дуже багато білих плям, більшість яких так і залишаються загадками, оскільки свідків цих подій і, відповідно, ніяких нотаток не було, і ми зараз можемо робити тільки певні припущення, реконструюючи окремі історичні епізоди.

Нашу історичну розвідку здійснимо на основі досліджень П. Зайцева (1866–1965 роки), відомого історика літератури, критика, публіциста, автора багатьох відомих праць про Т. Шевченка («Життя Тараса Шевченка», «Шевченко і поляки», «Т. Шевченко в російських перекладах» тощо), якого по праву називають одним із провідних шевченкознавців минулого століття. Стаття П. Зайцева «Дві автобіографії Т. Шевченка» проливає світло на майже детективну історію, що розгорнулася навколо автентичної автобіографії Т. Шевченка.

У 1885 році П. Куліш у листі до П. Зуйченка пише, що Т. Шевченко, «не будши в стані» написати свою автобіографію «так, як би хотілось», віддав йому свій рукопис. Надалі у цьому листі П. Куліш, назвавши автобіографію Т. Шевченка «незакінченою», наводить приклади, що мали засвідчити «вузеньку вченість» її автора. Однак автограф автобіографії Т. Шевченка переконливо спростовує викладене П. Кулішом у цьому листі.

П. Зайцев стверджує, що «властива автобіографія Шевченка в тій формі, в якій вона вийшла з-під пера поета, – це закінчений твір з цілком виразними властивими Шевченкові стилістичними прикметами, і твір цей треба визнати за твір високої мистецької вартості. Правда, що коли б його надрукувати так, як він був написаний Шевченком, то читач би переконався, що це – нескорегована чернетка, написана за одним разом, і що

поет ніколи потім не доторкнувся до неї пером: у ній залишилися всі огріхи неухважного писання нашвидку – пропуски, правописні помилки та браки в пунктуації, але коли їх виправити, то перед нами буде викінчений і глибоко продуманий твір; перетканий тонкою іронією та дотепом» (Зайцев, 1962: 195–196).

Відповідь на запитання, чому ж Т. Шевченко звернувся до П. Куліша з особливим проханням, П. Зайцев знаходить у самому тексті автобіографічного нарису Т. Шевченка. Отже, Т. Шевченко зрозумів, що написане ним тогочасна цензура аж ніяк не пропустить, оскільки, як пише П. Зайцев, «автобіографічний нарис під пером поета обернувся в гострий політичний памфлет, пересякнутий не лише гіркою іронією, але й злобною насмішкою над деспотично-кріпацьким режимом Росії» (Зайцев, 1962: 197). П. Зайцев визнає, що виконані П. Кулішем вступ та закінчення до автобіографії Т. Шевченка були добре продумані, спомини поета про дитячі роки вистилізовані, до тексту було додано уривок про сучасних представників «вельможної шляхти». Крім цього, до тексту автобіографії П. Куліш додав слова про загублені літа та зів'ялі квітки. Однак ці формулювання, навіть якщо і розглядати їх як риторичні, не могли замінити те, що було написано рукою самого Т. Шевченка.

Як зазначає К. Мазурик, П. Куліш надав життєпису Т. Шевченка рис, що були притаманні тогочасним автобіографіям, у цьому факті вбачаємо певну тяглість автобіографічної традиції, оскільки П. Куліш був добре знайомий з автобіографічною спадщиною Ж.-Ж. Руссо, особливо Й.-В. Гете (Мазурик, 2017: 273), твори якого перекладав українською мовою. Своєю інтерпретацією життєпису Т. Шевченка П. Куліш втілює в ній певні риси європейської літературної традиції самозображення.

Т. Шевченко дійсно в цей час опинився в непростому становищі, але причиною цього аж ніяк не була його так звана вузенька вченість. До речі, всебічну самоосвіту Т. Шевченка підкреслював у своїх спогадах і сам П. Куліш. Заслугує уваги ще одна фраза, сформульована П. Кулішем: «коли ви прочитаете ці рядки, то, сподіваюся, виправдаєте почуття, від якого в мене стискається серце й дубіє рука» (Зайцев, 1962: 192). П. Зайцев припускає, що ці слова могли б належати й самому Т. Шевченку, і могли бути сказані, скажімо, під час передачі ним рукопису автобіографії для корегування.

З яких же мотивів П. Куліш відкрив світу цю таємницю? На 1885 рік припадає глибока душевна драма П. Куліша, що посилювала його і до

того хворобливу амбітність і заздрісність. Можливо, останньою краплею в мовчанні було те, що популярність Т. Шевченка постійно зростала, а популярність П. Куліша з кожним роком зменшувалася. Про холодність їхніх тодішніх стосунків П. Куліш прямо згадує у своєму життєписі. У цій ситуації П. Куліш не проминув жодної нагоди, щоби публічно не принизити Т. Шевченка. Отже, відкриваючи цю таємницю, «він спробував іще раз кинути тінь на постать того, чиему генієві заздрив усе своє життя» (Зайцев, 1962: 198). П. Зайцев у своїх дослідженнях дуже детально аналізує стосунки цих двох величних постатей української літератури. Зазначимо, що П. Куліш корегував й інші твори Т. Шевченка («Іван Підкова», «Катерина», «Гайдамаки», «До Основ'яненка»). Відомо, що Т. Шевченко сам звертався до П. Куліша по допомогу, стосовно деяких правок між ними виникали гострі суперечки, деякі правки Т. Шевченко категорично відхилив.

Перш ніж з'явитися у пресі, ця коротка автобіографія потрапила до рук М. Добролюбова. «Пояснення цього факту слід шукати і в наявності тісних зв'язків між критиком і поетом, і, нарешті, в тому, що Добролюбов надавав автобіографічному листу митця винятково пропагандистського значення» (Шабліовський, 1984: 482). Автобіографія Т. Шевченка була повністю передрукована у газеті «Санкт-Петербургские новости» та в журналі «Світоч», а також подана у «Русской хрестоматии для высших классов средних учебных заведений». Окремі уривки з цієї автобіографії цитувалися майже у всіх російських газетах і журналах та рознесли ім'я Т. Шевченка по всій Росії, про що згадував у своїх спогадах революційний демократ Л. Пантелеев, зараховуючи автора до корифеїв тодішньої літератури (Пантелеев, 1958: 236, 221). В очах передових кіл Росії Т. Шевченко був видатною та авторитетною постаттю. У пропаганді його автобіографії велику роль зіграли М. Чернишевський, М. Добролюбов, журнал «Современник». «Кращі люди Росії докладали всіх зусиль, щоб голос українського поета якнаймогутніше лунав по всій країні» (Шабліовський, 1984: 461–537).

Автобіографічний нарис Т. Шевченка був перекладений польською мовою і надрукований у престижному журналі «Книга світу». Є. Нахлік висуває гіпотезу, що автором перекладу є польський письменник, редактор цього журналу Іполит Скімбрович (Нахлік, 1999: 100). Через рік у багатьох польських газетах з'являється ще один переклад відомого польського письменника Леонарда Совінського. Як пише П. Зайцев, це робили, «добре розуміючи, що оборона позиції, зайня-

тої Шевченком, дасть ліпші наслідки для справи дальших взаємовідносин між двома народами, ніж оборона рабовласниками-поляками цивілізованої ролі шляхти на Україні» (Зайцев, 1962: 200). 10 червня 1860 року в науковому додатку газети «Leipziger Zeitung» виходить німецький варіант цієї автобіографії, проте автор перекладу та вступного слова до нього невідомий.

Під час розгляду автобіографії Т. Шевченка слід пам'ятати, що вона «містить в обох редакціях деякі фактичні неточності, і це доводиться мати на увазі під час її використання як біографічного джерела» (Бородін, 1984: 9). У цьому автобіографічному нарисі немає всіх життєвих подробиць його автора. З одного боку, їх було би просто неможливо викласти на декількох сторінках. З іншого ж боку, деякі з них були б вагомим підставою для заборони твору цензурою. У своїй автобіографії Т. Шевченко описує молоді роки, проведені в Україні та в Петербурзі, згадує про арешти та заслання. Особливу увагу він звертає на кріпацький період свого життя. Ю. Луцький пояснює це так: «можливо, що це зробив навмисно, бо лист мав порушити проблему кріпацтва взагалі. Але можна вбачати в цьому нахил <...> зосереджуватися на дитинстві і молодості, бо якраз в них формується авторова особистість. Тут знову бере верх романтична течія» (Луцький, 1992: 18).

Умовно коротку автобіографію Т. Шевченка можна розділити на такі дві частини: Шевченко-кріпак і Шевченко-вільна людина. Більша частина автобіографії змальовує непрості роки кріпацтва. Вживаємо слово «змальовує», бо вона характеризується неабиякою поетичністю викладу, на противагу другій частині, де вже переважає конкретність та лаконічність думки. Порівняймо, наприклад, такі два уривки. «Дідичеві Павлу Васильовичу Енгельгардту, що саме тоді одиличив маєток батька свого як нешлюбний його син, треба було меткого хлопця, і обідраний школяр-приблуда потрапив просто в пістрову куртку, у такі самі шаровари та, наслідок, у покоєві козачки» (Шевченко, 1992: 23). «З того самого дня почав він одвідувати класи Академії Мистецтв і незабаром став одним з улюблених учнів-товаришів великого Карла Брюллова» (Шевченко, 1992: 24).

Розпочинає Т. Шевченко розповідь про своє життя короткою та майже офіційною фразою: «Тарас Шевченко – син кріпака Григорія Шевченка» (Шевченко, 1992: 23). Незважаючи на свою лаконічність, ця фраза не потребує пояснень чи подальшого розгортання, адже в ній уміщено все: злидні, страждання, біль і, головне, безвихідь ситуації та приреченість. У своїй автобіо-

графії Т. Шевченко зберігає в написанні місцеву вимову назви його рідного села «Керелівка», яка надає розповіді специфічного побутового колориту. Тут є ще один цікавий факт. Т. Шевченко, як відомо, народився в селі Моринці Звенигородського повіту Київської губернії. До Кирилівки сім'я Т. Шевченка змушена була переїхати наприкінці 1815 року. Правда, перші вісім років після одруження батьки Шевченка жили в Кирилівці, в хаті діда Івана. Однак тут народилися тільки Катерина і Марія. В автобіографії допущені також деякі хронологічні неточності.

Однією з ознак короткої автобіографії Т. Шевченка є нарація від третьої особи, що взагалі є нечастим явищем в автобіографічному жанрі, на відміну від античних життєписів (від третьої особи написані, наприклад, «Записки про Галльську війну» Юлія Цезаря, автобіографія Олександра Виправителя, «Життя» Йосипа Флавія). Якщо брати до уваги варіант автобіографічного нарису, написаний П. Кулішем, то вибір особи для ведення оповіді більш зрозумілий, оскільки це писалася власне коротка біографія. Зауважимо той факт, що автобіографія П. Куліша «Жизнь Куліша» (1867 рік) також написана від третьої особи. Більш того, стилістика спогадів П. Куліша демонструє натяки на агіографічне письмо.

Дещо інші функції виконуватиме вибір третьої особи самим Т. Шевченком. Розповідь від третьої особи в автобіографічному творі може слугувати для створення дистанції або для спеціального включення в канву тексту образу фіктивного оповідача. Ще однією функцією розповіді від третьої особи може виявитися створення соціального протиставлення. З точки зору психології автобіографічна оповідь від третьої особи свідчить про егоцентризм автобіографа. В будь-якому разі висловлювання від третьої особи надає автобіографічній розповіді особливий значущості, створює видимість об'єктивності, виводячи на перший план саму життєву подію.

Перехід автобіографа на форму висловлювання від третьої особи поєднує автобіографію з біографією чи мемуарами. Однак, як бачимо з тексту, ця третя особа автора у двох частинах твору представлена неоднаково. Спочатку це «син кріпака», «школяр-попихач», «школяр-приблуда», «козачок», «приблуда». У другій частині своєї автобіографії Т. Шевченко вибирає для себе займенник «він»: «почав він одвідувати класи», «заслужив він», «звільнили його», «побачив він свій прекрасний рідний край», «Головний Цензурний Комітет дозволив йому». Зауважимо, що займенник «я» у цьому автобіографічному творі не вжито жодного

разу. Розповідь від третьої особи робить Т. Шевченка біографом власного життя, надає розповіді сильнішого відтінку об'єктивності та неупередженості. Зазначимо, що в тексті цього автобіографічного нарису Т. Шевченка відсутні лексичні одиниці зі значенням пригадування, які б апелювали до власної пам'яті.

Текст автобіографії Т. Шевченка поєднує елементи художнього та офіційного стилів у їхньому тісному переплетінні. Мова твору (особливо перша його частина) дуже експресивна, багата на різні художні засоби. Звертаємо увагу на закінчення автобіографії Т. Шевченка. «По довгих двохлітніх проволоках Головний Цензурний Комітет дозволив йому надрукувати тільки ті з його віршів, що були друковані до 1847 року, викресливши з них десятки сторінок (прогрес!)» (Шевченко, 1992: 24). Автобіографічна розповідь переривається майже раптово, просто, без жодних узагальнень, підсумків, напутніх слів читачам чи планів. Ймовірно, що сам Т. Шевченко не ставив за мету надати своєму письму сповідального характеру. У зображенні ним пережитого не наголошується на співчутті до своєї долі чи каятті про зроблене. Немає й докорів на адресу тих, хто був причетний до його нещастя. Зауважимо також, що жодного разу Т. Шевченко не вживає у своєму творі слово «гріх» як щодо себе, так і стосовно оточуючих його людей.

Цей автобіографічний нарис міг вплинути на визволення з кріпацтва брата та сестри Т. Шевченка, а саме Микити та Ярини, справа визволення яких з кріпацтва набувала в той час широкого громадського звучання. Як зауважує П. Зайцев, публікація автобіографії Т. Шевченка – це «початок акції, що, зокрема, мала завдання прискіпити та полегшити справу визволення з кріпацтва братів поета Йосипа та Микити й сестри його Ярини» (Зайцев, 1962: 193). А. Пантелєв констатує це як уже доконаний факт того, що поміщик погодився відпустити на волю рідних Т. Шевченка, щоправда, невідомо, за викуп чи даром, внаслідок резонансу від публікації цієї короткої автобіографії (Пантелєєв, 1958: 236).

Додамо ще один невеличкий історичний штрих до автобіографічного нарису Т. Шевченка. У 1925 році в Берліні вийшла друком книга історика та публіциста А. Царінного (справжнє ім'я Стороженко Андрій Володимирович) «Український рух». У ній П. Куліш представлений опікуном Т. Шевченка, якому він мав завдячувати за твори періоду 1840–1850 років, оскільки вони, за висловлюванням А. Царінного, були відредаговані саме П. Кулішем. Оскільки кількість наукових розвідок про автобіографічний нарис Т. Шев-

ченка відносно невелика, надзвичайно цінною є кожна робота, навіть якщо вона віддалена від нас великим часовим проміжком і характеризується яскраво вираженим упередженим ставленням до творчості та, зрештою, до особистості Т. Шевченка. «Если сравнить рукопись Шевченко, изданную факсимиле профессором Эварницким, с печатным текстом автобиографии, то оказывается, что все те благородные мысли и чувства, все те за душу хватающие картинки, которые мы находим в автобиографии и которые создали ей огромную известность, принадлежат перу Кулиша, а не Шевченко» (Царинный, 1998).

Висновки. Вивчення генези тексту автобіографічного нарису Т. Шевченка дає багатий матеріал для аналізу його літературних взаємин та осо-

бливостей спогадового письма. Представлене в короткому нарисі авторське зображення власного життя є ключем до творчості Т. Шевченка, несе важливу біографічну інформацію з перших вуст, форма викладу якої виявляється суттєвим штрихом до психології творчості цього геніального українського поета. Автобіографічному нарису Т. Шевченка не властивий сповідальний характер, притаманна йому нарація від третьої особи надає твору рис біографії. У тексті твору відсутні слова зі значенням пригадування пережитого. Щодо перспектив подальших досліджень, то нам видається доцільним звернення до німецького перекладу короткого автобіографічного нарису Т. Шевченка задля аналізу його лексико-граматичних і стильових особливостей щодо відповідності оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грабович Г. Шевченко, якого не знаємо (з проблематики символічної автобіографії та сучасної рецепції поета). Київ : Критика, 2000. 317 с.
2. Зайцев П. Дві автобіографії Т. Шевченка. *Повне видання творів Тараса Шевченка*. Т. 5. Чикаго : Видавництво Миколи Денисюка, 1962. С. 190–201.
3. Івакін Ю. Шевченкова проза. *Тарас Шевченко. Твори*. Київ : Дніпро, 1971. С. 24.
4. Луцький Ю. Автобіографія – це... *Слово і час*. 1992. № 1. С. 18.
5. Мазурик К. Жанр художньої автобіографії в українській літературі другої половини XIX століття. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. 2017. Вип. 7. С. 268–277.
6. Нахлік Є. Забутий польський прижиттєвий переклад шевченкової автобіографії. *Київські полоністичні студії*. 1999. Т. 24. С. 98–102.
7. Пантелеєв Л. Воспоминания. Санкт-Петербург : Государственное издательство художественной литературы, 1958. С. 127–658.
8. Царинный А. Украинское движение. URL: https://royallib.com/read/tsarinnyy_a/ukrainskoe_dvigenie_kratkiy_istoricheskii_ocherk_preimushchestvenno_po_lichnim_vospominaniem.html#20480 (дата звернення: 7.03.2020).
9. Шабліовський Є. Останні роки життя. Смерть поета. Похорон. (1859–1861). *Т. Шевченко. Біографія*. Київ : Наукова думка. 1984. С. 461–537.
10. Шевченко Т. Біографія / передмова В. Бородін та ін. Київ : Наукова думка. 1984. С. 3–11.
11. Шевченко Т. Автобіографічний нарис. *Слово і час*. 1992. № 1. С. 23–24.

REFERENCES

1. Hrabovych H. Shevchenko, yakoho ne znaiemo: (z problematyky symbolichnoi avtobiohrafii ta suchasnoi retseptsii poeta) [Shevchenko, whom we do not know: (on the issue of symbolic autobiography and modern reception of the poet)]. Kyiv: Krytyka, 2000. 317 p [in Ukrainian].
2. Zaitsev P. Dvi avtobiohrafii T. Shevchenka [Two autobiographies of Taras Shevchenko]. Povne vydannia tvoriv Tarasa Shevchenka. T. 5. Chikaho: Vydavnytstvo Mykoly Denysiuka, 1962. Pp. 190–201 [in Ukrainian].
3. Ivakin Yu. Shevchenkova proza [Shevchenko's prose]. Taras Shevchenko. Tvory. Kyiv: Dnipro, 1971. P. 24 [in Ukrainian].
4. Lutskyy Yu. Avtobiohrafia – tse... [Autobiography is...]. Slovo i chas. 1992. № 1. P. 18 [in Ukrainian].
5. Mazuryk K. Zhanr khudozhnoi avtobiohrafii v ukrainskii literaturi druhoi polovyny KhIKh stolittia [Genre of artistic autobiography in Ukrainian literature of the second half of the XIX century]. Naukovyi chasopys NPU im. M. Drahomanova. Seriiia 8. Filolohichni nauky (movoznavstvo i literaturoznavstvo). Vypusk 7'2017. Pp. 268–277 [in Ukrainian].
6. Nakhlik Ye. Zabutyi polskyy pryzyhttievyi pereklad shevchenkovoï avtobiohrafii [Forgotten Polish lifetime translation of Shevchenko's autobiography]. Kyivski polonistychni studii. T. 24. Kyiv, 1999. Pp. 98–102 [in Ukrainian].
7. Panteleev L. Vospominaniya [Memoirs]. Sankt-Peterburg: Gosudarstvennoe izdatelstvo khudozhestvennoy literatury. 1958. Pp. 127–658 [in Russian].
8. Tsarinnyy A. Ukrainskoe dvizhenie: [Ukrainian Movement] veb-sayt. URL: https://royallib.com/read/tsarinnyy_a/ukrainskoe_dvigenie_kratkiy_istoricheskii_ocherk_preimushchestvenno_po_lichnim_vospominaniem.html#20480 [in Russian].
9. Shabliovskyy Ye. Ostanni roky zhyttia. Smert poeta. Pokhoron. (1859–1861). [The last years of life. The death of the poet. Funeral]. T. Shevchenko. Biohrafia. Kyjiv: Naukova dumka. 1984. Pp. 461–537 [in Ukrainian].
10. Shevchenko T. Biohrafia [Biography] / peredmova. Borodin V. ta in., Kyjiv: Naukova dumka. 1984. Pp. 3–11 [in Ukrainian].
11. Shevchenko T. Avtobiohrafichnyi narys [Biographical essay]. Slovo i chas. 1992. № 1. Pp. 23–24 [in Ukrainian].